

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-50)

УДК 330.101.541(075.8)

Костянтин ЗАВГОРОДНІЙ

ДП «Виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова»

<https://orcid.org/0000-0002-7953-3971>

Віктор НЕЙМЕТ

Мукачівський державний університет

<https://orcid.org/0009-0001-9824-0920>

ОЦІНЮВАННЯ ДОВОЄННОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНИ

Показники зайнятості та безробіття визначають складові інклюзивного розвитку національної економіки. Населення України старіє, це впливає на продуктивність робочої сили та підвищення витрат на охорону здоров'я. Старіння населення міст впливає на розвиток міської інфраструктури та соціальних послуг, зокрема, на попит на житло, транспорт, культурні та розважальні послуги. З іншого боку, якщо населення молодше, то це може сприяти розвитку інновацій та технологій, а також підвищити економічний потенціал країни. Молоде населення може бути більш активним та інноваційним, що допомагає підтримувати інклюзивний розвиток в різних галузях. Отже, врахування розподілу населення за ознакою статі та віку може допомогти зрозуміти, які соціальні та економічні проблеми можуть виникати та як їх можна вирішити для досягнення інклюзивного розвитку. Саме тому, оцінювання довоєнного інклюзивного розвитку за показниками зайнятості та безробіття в Україні є досить актуальним. Метою статті є процес оцінювання довоєнного інклюзивного розвитку за показниками зайнятості та безробіття в Україні. За результатами аналізу за 2019-2021 роки зроблено наступні висновки: відбувається певне покращення у розподілі доходів в Україні: зменшується частка населення з найменшими доходами та збільшується частка населення з доходами від 6000 грн до 11000 грн; найбільший відсоток населення (24,7%) все ще отримує найменші доходи, що може вказувати на потребу в подальшій соціальній підтримці та заохоченні до збільшення доходів у цій групі населення; співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення не змінюється, що свідчить про те, що покращення у розподілі доходів не відбувається за рахунок зменшення нерівності між більш та менш забезпеченими верствами населення. Проведений аналіз оцінювання показав, що робоча сила в Україні зменшується з кожним роком, з 2019 року до 2021 року вона зменшилась на 744,4 тис. осіб. Визначено, що рівень участі населення в робочій силі зменшується з кожним роком, що свідчить про те, що все менше людей між 15 і 70 років хочуть і можуть працювати. Відповідно рівень зайнятості також зменшується, зокрема зменшення зайнятості відбувається в основному серед людей працездатного віку. Наголошено, що при цьому рівень безробіття збільшується, як серед людей віком від 15 до 70 років, так і серед людей працездатного віку.

Ключові слова: інклюзивний розвиток, показники зайнятості та безробіття, довоєнний розвиток, національна економіка.

Konstantin ZAVGORODNIY

State Enterprise "Production Association Southern Machine-Building Plant named after A.M. Makarov", Ukraine

Viktor NEIMET

Mukachevo State University

EVALUATION OF PRE-WAR INCLUSIVE DEVELOPMENT BY INDICATORS OF EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT IN UKRAINE

Employment and unemployment indicators determine the components of the inclusive development of the national economy. Ukraine's aging population affects the workforce's productivity and increases healthcare costs. In addition, the aging of the urban population affects the development of urban infrastructure and social services, particularly the demand for housing, transport, and cultural and entertainment services.

On the other hand, if the population is younger, it can contribute to the development of innovations and technologies and increase the country's economic potential. The young population can be more active and innovative, which helps support inclusive development in various sectors. Therefore, considering the population's distribution by gender and age can help to understand what social and economic problems may arise and how they can be solved to achieve inclusive development. That is why the assessment of pre-war inclusive development by employment and unemployment indicators in Ukraine is quite relevant.

The article aims to evaluate pre-war inclusive development based on indicators of employment and unemployment in Ukraine. Based on the results of the analysis for the years 2019-2021, the following conclusions were drawn. There is a specific improvement in the distribution of incomes in Ukraine: the share of the population with the lowest incomes is decreasing, and the share of the population with incomes from UAH 6,000 to UAH 11,000 is increasing; the most significant percentage of the population (24.7%) still receives the lowest incomes, which may indicate the need for further social support and encouragement to increase incomes in this population group; the ratio of total incomes of the most and least well-off 20% of the population does not change, which indicates that the improvement in income distribution does not occur due to the reduction of inequality between the more and less well-off strata of the population. The evaluation analysis showed that Ukraine's labor force is decreasing yearly; from 2019 to 2021, it decreased by 744,400 people. It was determined that the level of participation of the population in the labor force decreases every year, which indicates that fewer and fewer people between the ages of 15 and 70 are willing and able to work. Accordingly, the level of employment also decreases. In particular, the decrease in employment occurs mainly among people of working age. It was emphasized that unemployment is increasing among people aged 15 to 70 and those of working age.

Keywords: inclusive development, employment, and unemployment indicators, pre-war development, the national economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Харченко Ю. П. наголошує, що «Зміни, які відбулися в умовах впровадження заходів з переформатування владних повноважень стосуються не лише регіональної складової, як об'єкта державної політики, власне зростання мобільності ресурсів, капіталів, товарів і послуг переоцінили значення донедавна важливих чинників регіонального розвитку, серед яких: географічне розташування та територіальна близькість, а такі традиційні як наявність природних, трудових, енергетичних ресурсів чи якість наявного матеріального капіталу наразі дещо, втрачають вагомість у оцінці рівня регіонального розвитку» [1]. Показники зайнятості та безробіття визначають складові інклюзивного розвитку національної економіки. Саме тому, оцінювання довоєнного інклюзивного розвитку за показниками зайнятості та безробіття в Україні є досить актуальним.

Аналіз досліджень та публікацій

Особливостям оцінювання показників зайнятості та безробіття в Україні присвячені наукові праці багатьох вчених, зокрема: Гончарова Н., Смеляненко Л., Іртищева І., Крамаренко І., Клопов І., Коваленко І., Мельник Ю., Рибінцев В., Стегней М., Петюх В., Шевченко Л., Харченко Ю. та інші. Але, водночас, значна кількість проблем пов'язана із зайнятістю та безробіттям в Україні, що впливає на інклюзивний розвиток національної економіки залишаються недостатньо розкритими відповідно до сучасних умов.

Формулювання цілей статті

Метою статті є процес оцінювання довоєнного інклюзивного розвитку за показниками зайнятості та безробіття в Україні.

Виклад основного матеріалу

Населення України старіє, це впливає на продуктивність робочої сили та підвищення витрат на охорону здоров'я. Старіння населення міст впливає на розвиток міської інфраструктури та соціальних послуг, зокрема, на попит на житло, транспорт, культурні та розважальні послуги.

З іншого боку, якщо населення молодше, то це може сприяти розвитку інновацій та технологій, а також підвищити економічний потенціал країни. Молоде населення може бути більш активним та інноваційним, що допомагає підтримувати інклюзивний розвиток в різних галузях.

Отже, врахування розподілу населення за ознакою статі та віку може допомогти зрозуміти, які соціальні та економічні проблеми можуть виникати та як їх можна вирішити для досягнення інклюзивного розвитку.

Зайнятість та безробіття є важливими показниками інклюзивного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Робоча сила у вимірах інклюзивного розвитку України

тис. осіб

Рік	2019	2020	2021
Робоча сила			
у віці 15-70 років	18066,0	17589,5	17321,6
у працездатному віці	17381,8	16917,8	16666,8
Зайняте населення			
у віці 15-70 років	16578,3	15915,3	15610,0
у працездатному віці	15894,9	15244,5	14957,3
Безробітне населення (за методологією МОП)			
у віці 15-70 років	1487,7	1674,2	1711,6
у працездатному віці	1486,9	1673,3	1709,5
Особи, які не входять до складу робочої сили			
у віці 15-70 років	10430,5	10724,8	10718,3
у працездатному віці	6114,7	6312,6	6254,9
Рівень участі населення в робочій силі			
відсотків до всього населення відповідної вікової групи			
у віці 15-70 років	63,4	62,1	61,8
у працездатному віці	74,0	72,8	72,7
Рівень зайнятості			
відсотків до всього населення відповідної вікової групи			
у віці 15-70 років	58,2	56,2	55,7
у працездатному віці	67,6	65,6	65,3
Рівень безробіття			
відсотків до робочої сили відповідної вікової групи			
у віці 15-70 років	8,2	9,5	9,9
у працездатному віці	8,6	9,9	10,3

Джерело: [2].

За даними таблиці, можна зробити висновки, що робоча сила в Україні зменшується з кожним роком, з 2019 року до 2021 року вона зменшилась на 744,4 тис. осіб. Рівень участі населення в робочій силі зменшується з кожним роком, що свідчить про те, що все менше людей між 15 і 70 років хочуть і можуть працювати. Рівень зайнятості також зменшується, зокрема зменшення зайнятості відбувається в основному серед людей працездатного віку. Рівень безробіття збільшується, як серед людей віком від 15 до 70 років, так і серед людей працездатного віку.

Зростання рівня безробіття свідчить про те, що все більше людей залишаються без роботи. Особи, які не входять до складу робочої сили, зменшуються серед людей працездатного віку, але залишаються стабільними серед людей віком від 15 до 70 років. Рівень участі населення в робочій силі та рівень зайнятості є нижчими серед людей віком від 15 до 70 років порівняно з людьми працездатного віку. Це може бути пов'язано з тим, що серед людей віком від 15 до 70 років є багато студентів, пенсіонерів та інвалідів, які не працюють. Рівень безробіття серед людей працездатного віку є вищим, ніж серед людей віком від 15 до 70 років. Це може бути пов'язано з тим, що серед людей працездатного віку є багато людей зі спеціальностями, для яких немає достатньої кількості робочих місць, що відповідають їх кваліфікації та досвіду роботи. Також може впливати економічна ситуація в країні, наявність інвестицій та бізнес-можливостей, які забезпечують створення нових робочих місць. Недостатня кількість робочих місць може призвести до зростання безробіття та скорочення участі населення в робочій силі. Також важливим фактором є забезпечення соціальної інклюзії, що може забезпечуватися за допомогою програм підвищення кваліфікації, стимулювання зайнятості та підтримки малого та середнього бізнесу.

Зайнятість та безробіття населення безпосередньо впливають на доходи та умови життя (табл. 2)

Таблиця 2

Доходи та умови життя населення України у вимірах інклюзивного розвитку

	2019	2020	2021
Середньомісячний наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	5762	6224	7168
до попереднього року, відсотків	118,3	108,0	115,2
Середньомісячний реальний наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	5340	6060	6552
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн	10497	11591	14014
до попереднього року, відсотків	118,4	110,4	120,9
Індекс реальної заробітної плати до попереднього року, відсотків	109,8	107,4	110,5
Середній розмір місячної пенсії пенсіонерів на кінець року, грн	3083,0	3507,5	3991,5
Середній розмір допомоги громадянам, яких виявлено та які перебувають на обліку суб'єкта, що надає соціальні послуги, у розрахунку на одну особу, грн			
грошової	2673,8	2884,0	2528,8
натуральної	293,6	356,1	497,0

Джерело: [2].

Таблиця містить статистичні дані з трьох років (2019-2021) щодо доходів та соціальної підтримки в Україні. У 2021 році середньомісячний наявний дохід у розрахунку на одну особу становив 7168 грн, що на 15,2% більше, ніж у 2020 році. Також, середньомісячний реальний наявний дохід у розрахунку на одну особу збільшився з 6060 грн у 2020 році до 6552 грн у 2021 році. Середній розмір місячної заробітної плати зріс з 11591 грн у 2020 році до 14014 грн у 2021 році, що становить зростання на 20,9%. Індекс реальної заробітної плати у 2021 році склав 110,5% порівняно з попереднім роком. Середній розмір місячної пенсії в Україні також збільшився з 3507,5 грн у 2020 році до 3991,5 грн у 2021 році.

З іншого боку, середній розмір грошової допомоги громадянам, яких виявлено та які перебувають на обліку суб'єкта, що надає соціальні послуги, зменшився з 2884,0 грн у 2020 році до 2528,8 грн у 2021 році. Але, середній розмір натуральної допомоги збільшився з 356,1 у 2020 році до 497,0 у 2021 році.

Узагалі, статистичні дані за 2019-2021 роки демонструють зростання доходів та збільшення соціальної підтримки в Україні. Зростання доходів доводять також темпи приростів номінальної та реальної заробітної плати.

Аналітичні дослідження оголили основні проблеми розвитку зайнятості в територіальних громадах, і якщо порівнювати результати, то ці проблеми будуть спільними для всіх областей України. Зокрема такими проблемами будуть [3]:

1. Несприятливі умови працевлаштування і розвитку трудового потенціалу, що підтверджує низька стратегічна орієнтованість ОТГ у питаннях планування і прогнозування їхнього розвитку (серед областей Центральної України 65,4% ОТГ має загальну стратегію та 46,8% – програму/план зайнятості, для західних областей 47,1% ОТГ має загальну стратегію, 11,4% – програму/план зайнятості)

2. Низький рівень конкурентоспроможності місцевих роботодавців та неефективна зайнятість, тобто неофіційна зайнятість та тіньова.

3. Міграція населення з територіальних громад за внутрішнім і зовнішнім векторами.

4. Відсутність якісного обліку населення (серед центральних областей опис людських ресурсів наявний лише у 40,3% ОТГ, для західних ОТГ – 32,9%).

Україна має різноманітні програми та заходи соціальної підтримки населення [3], зокрема:

1. Соціальна допомога на дітей - виплата коштів на дітей до 18 років, на яких батьки не отримують достатньої доходу.
2. Соціальна допомога для малозабезпечених сімей – фінансова допомога сім'ям з низьким рівнем доходу.
3. Стипендії для студентів – уряд надає різноманітні стипендії для підтримки студентів.
4. Лікарняні та допомога при народженні дитини – фінансова підтримка при тимчасовій непрацездатності та підтримка при народженні дитини.
5. Пенсії – підтримка для осіб після досягнення певного віку або при настанні інвалідності.
6. Соціальний житловий фонд – забезпечення житлом для малозабезпечених сімей.
7. Програма «Доступні ліки» – забезпечення безкоштовними ліками певних категорій населення.
8. Інші форми соціальної підтримки – такі, як підтримка для ветеранів, пільговий проїзд на громадському транспорті для певних категорій громадян тощо.

Наразі, в Україні відбувається модернізація системи соціальної підтримки населення України. «Модернізація системи соціальної підтримки населення України» – проєкт, який реалізує Міністерство соціальної політики України за підтримки Світового банку. Мета проєкту – сприяння успішному здійсненню соціальних реформ, спрямованих на зменшення бідності та підвищення соціального захисту найуразливіших груп населення. У рамках проєкту удосконалюються процеси надання соціальної допомоги, покращується адміністрування соціальних виплат і послуг, стимулюється розвиток сімейних форм виховання та соціальна підтримка дітей-сиріт і сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах» [4].

Важливо зазначити, що програми та заходи соціальної підтримки можуть змінюватись залежно від зміни економічної та політичної ситуації в країні. В цілому, інклюзивний розвиток та рівень соціальної підтримки мають взаємний вплив один на одного. Інклюзивний розвиток передбачає створення умов для рівної участі всіх людей у соціально-економічному житті, включаючи людей з інвалідністю, малозабезпечених громадян, дітей та інших вразливих груп. Це може включати доступ до якісної освіти, охорони здоров'я, житла, транспорту та інших послуг. Рівень соціальної підтримки включає різноманітні програми та послуги, які надаються вразливим групам населення для забезпечення їх основних потреб. Це можуть бути програми забезпечення доступу до житла, медичних послуг, грошові допомоги, соціальні пакети та інше.

Отже, інклюзивний розвиток може підвищувати рівень соціальної підтримки, створюючи умови для рівного доступу до послуг та програм для всіх людей, включаючи вразливі групи. У свою чергу, рівень соціальної підтримки може допомогти підтримувати та розвивати інклюзивний розвиток, надаючи необхідну допомогу та ресурси для забезпечення рівних умов участі.

Розподіл населення України за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів (табл. 3) демонструє зростання питомої ваги груп населення із одночасним зростанням середньодушових еквівалентних загальних доходів.

Таблиця 3

Розподіл населення України за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у вимірах інклюзивного розвитку

	2019	2020	2021
Розподіл населення (%) за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн до 3000,0	10,7	8,3	4,5
3000,1–4000,0	19,2	17,8	11,2
4000,1–5000,0	20,6	21,6	15,8
5000,1–6000,0	16,6	17,6	17,7
6000,1–7000,0	10,4	11,5	14,2
7000,1–8000,0	7,9	7,9	10,1
8000,1–9000,0	4,6	5,1	7,9
9000,1–10000,0	3,2	2,8	6,4
10000,1–11000,0	2,3	2,2	3,7
11000,1–12000,0	1,5	1,8	2,4
понад 12000,0	3,0	3,4	6,1
Співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення (квінтільний коефіцієнт фондів), разів	3,5	3,5	3,5
Частка загальних доходів 40% найменш забезпечених в усіх загальних доходах населення, відсотків	24,4	24,7	24,7

Джерело: [2].

Статистичні дані свідчать, що частка населення з доходами менше 3000 грн у місяць зменшується з року на рік – з 10,7% в 2019 до 4,5% в 2021. Одночасно збільшується частка населення з доходами від 5000

до 10000 грн у місяць. Зростання доходів спостерігається в усіх категоріях, крім першої (до 3000 грн у місяць), де спостерігається значний спад. Це може свідчити про поліпшення економічної ситуації в країні.

Також з таблиці можна побачити, що співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення залишається на однаковому рівні – 3,5 рази. Це означає, що багатство в країні нерівномірно розподілене, і розрив між бідними та багатими не зменшується.

Крім того, частка загальних доходів 40% найменш забезпечених в усіх загальних доходах населення залишається майже на одному рівні протягом останніх трьох років (24,4% у 2019, 24,7% у 2020 та 2021). Це може означати, що соціальна підтримка цих категорій населення не змінюється, або що покращення економічної ситуації не досягає цих верств населення.

Таким чином за 2019-2021 роки, можливо узагальнити:

- відбувається певне покращення у розподілі доходів в Україні: зменшується частка населення з найменшими доходами та збільшується частка населення з доходами від 6000 грн до 11000 грн.
- найбільший відсоток населення (24,7%) все ще отримує найменші доходи, що може вказувати на потребу в подальшій соціальній підтримці та заохоченні до збільшення доходів у цій групі населення.
- співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення не змінюється, що свідчить про те, що покращення у розподілі доходів не відбувається за рахунок зменшення нерівності між більш та менш забезпеченими верствами населення.

Романіка Т. К. зазначає, що «Негативну тенденцію зростання молодіжного безробіття та соціальної ексклюзії можливо зупинити за рахунок формування інноваційної моделі соціально-трудових відносин, поетапного формування та вирошування наступних інклюзивних інститутів: захисту прав молоді (соціальні гарантії, розширення можливостей, відповідність заробітної платні результативності праці, формування конкурентоспроможних умов гідної праці); інституту інноваційної діяльності (скорочення каналу відтоку мізків, сприяння інноваційній активності, формування національного інноваційного потенціалу, тісна взаємодія закладів освіти з ринком праці); інституту громадянського контролю соціально-трудових відносин (контроль за додержанням законодавства, оновлення профспілок, розширення повноважень громадських органів); інституту соціального партнерства; інституту соціальних стандартів; інституту державно-правового партнерства» [6, с.186].

Отже, колектив авторів вважає, що «наразі усунення причин нерівності й перетворення структурних бар'єрів у нові можливості щодо її подолання є ключовою умовою для забезпечення впевненого, стійкого, збалансованого та інклюзивного економічного зростання. Величезна роль відводиться державі, перед якою постає важливе завдання переходу від окремих поодиноких заходів щодо вироблення комплексної стратегії соціально-економічного стійкого інклюзивного зростання, як це характерно для більшості розвинених країн» [7, с.10].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Проведений аналіз оцінювання показав, що робоча сила в Україні зменшується з кожним роком, з 2019 року до 2021 року вона зменшилась на 744,4 тис. осіб. Визначено, що рівень участі населення в робочій силі зменшується з кожним роком, що свідчить про те, що все менше людей між 15 і 70 років хочуть і можуть працювати. Відповідно рівень зайнятості також зменшується, зокрема зменшення зайнятості відбувається в основному серед людей працездатного віку. Наголошено, що при цьому рівень безробіття збільшується, як серед людей віком від 15 до 70 років, так і серед людей працездатного віку.

За результатами аналізу за 2019-2021 роки зроблено наступні висновки: відбувається певне покращення у розподілі доходів в Україні: зменшується частка населення з найменшими доходами та збільшується частка населення з доходами від 6000 грн до 11000 грн; найбільший відсоток населення (24,7%) все ще отримує найменші доходи, що може вказувати на потребу в подальшій соціальній підтримці та заохоченні до збільшення доходів у цій групі населення; співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення не змінюється, що свідчить про те, що покращення у розподілі доходів не відбувається за рахунок зменшення нерівності між більш та менш забезпеченими верствами населення.

Література

1. Харченко Ю. П. Зайнятість та продуктивність праці як фундаментальні передумови інклюзивності регіонального розвитку. *Scientific Journal «Economic Synergy»*. 2021. Issue 2. P. 23–31.
2. Статистичний збірник «Україна у цифрах, 2021». Державна служба статистики України. 2022. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf
3. Біль М. М., Левицька О. О. Потенціал активізації зайнятості населення об'єднаних територіальних громад західних та центральних областей України. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7518>
4. Соціальний захист населення. Регіональна стратегія. URL: <https://decentralization.gov.ua/pics/upload/244-c793c61ec0196f09b8405e4605cab626.pdf>

5. Модернізація системи соціальної підтримки населення України. Міністерство соціальної політики України. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekt-Modernizaciya-sistemi-socialnoi-pidtrimki-naselennya-Ukraini-.html>
6. Романіка Т. К. Молодіжне безробіття в системі соціально-економічних відносин. *International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST)*. 2020. Випуск 12. С. 183–188.
7. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Дзензелюк К. В. Інтегральна оцінка інклюзивного розвитку в Україні на національному та місцевому рівнях. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 4–10.
8. Крамаренко І. С., Широков М. А., Нікон Д. Є., Білоус О. А. Роль інвестиційного потенціалу у контексті продовольчої безпеки. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3. С. 433–444.
9. Крамаренко І.С. Фактори впливу на інвестиційно-фінансову привабливість підприємств агропродовольчої сфери України. *Агросвіт*. 2013. №15. С.22-24
10. Козаченко Л.А., Крамаренко І.С. Позиціонування інвестиційного потенціалу України у світових рейтингах. *Бізнес Інформ*. 2021. №4. С.127-132
11. Іртищева І., Крамаренко І., Стегней М., Бойко Є. Економічний механізм забезпечення ресурсозбереження та природокористування в умовах глобальних викликів. *Innovation and Sustainability*. 2022. №4. С.223-231

References

1. Kharchenko, Yu. P. (2021). «Employment and labor productivity as fundamental prerequisites for the inclusiveness of regional development». *Scientific Journal «Economic Synergy»*. Issue 2, pp. 23–31.
2. Statistical collection «Ukraine in numbers, 2021». (2022). State Statistics Service of Ukraine. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf
3. Bil', M. M., and Levyts'ka, O. O. (2019). Potensial aktyvizatsii zajniatosti naselennia ob'iednanykh terytorial'nykh hromad zakhidnykh ta tsentral'nykh oblastej Ukrainy. [The potential for increasing the employment of the population of the united territorial communities of the western and central regions of Ukraine]. *Efekty vna ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). no. 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7518>
4. Social protection of the population. Regional strategy. Available at: <https://decentralization.gov.ua/pics/upload/244-c793c61ec0196f09b8405e4605cab626.pdf>
5. Modernization of the system of social support of the population of Ukraine. (2022). Ministry of Social Policy of Ukraine. Available at: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Proekt-Modernizaciya-sistemi-socialnoi-pidtrimki-naselennya-Ukraini-.html>
6. Romanika, T. K. (2020). «Youth unemployment in the system of socio-economic relations». *International Relations. Economics. Country Studies. Tourism (IRECST)*. Vol. 12, pp. 183–188.
7. Yemel'ianenko, L. M., Petiukh, V. M., and Dzenzeliuk K. V. (2019). «Integrated assessment of inclusive development in Ukraine at the national and local levels». *Економіка та держава*. No 6, pp. 4–10.
8. Kramarenko, I. S., Shyrovkov, M. A., Nikon, D. Ye., and Bilous O. A. (2018). «The role of investment potential in the context of food security». *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. No 3. pp. 433–444.
9. Kramarenko, I.S. (2013). «Factors affecting the investment and financial attractiveness of agro-food enterprises of Ukraine». *Agroworld*. Vol. 15. pp.22-24
10. Kozachenko, L.A., Kramarenko, I.S. (2021). «Positioning of Ukraine's investment potential in world rankings». *Business Inform*. Vol. 4. pp.127-132
11. Irtischeva I., Kramarenko I., Stegnei M., Boyko E. «The economic mechanism of ensuring resource conservation and nature management in conditions of global challenges». *Innovation and Sustainability*. 2022. No. 4. pp.223-231